

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

(протокол № 10 від 18 серпня
2024 р.)

ВВЕДЕНО В ДІЮ

з 18 серпня (дата)

Ректор

(наказ № ВІД
«18» серпня 2024 р.)

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ДЛЯ УКРАЇНИ»
для педагогічних працівників закладів загальної середньої
освіти**

Біла Церква – 2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма підвищення кваліфікації «Психічне здоров'я для України» для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти (далі – Програма) розроблена на основі Типової освітньої програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 12 жовтня 2022 р. № 904); Типової освітньої програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти «Плекання резилієнтності в закладі освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 25.07.2023 № 889).

Актуальність розроблення Програми є надзвичайно високою, враховуючи сучасні виклики та потреби суспільства. Програма є важливою для забезпечення стійкості, емоційного благополуччя та адаптації всіх учасників освітнього процесу, особливо в умовах кризових ситуацій, як-от: військових конфліктів, пандемії, екологічних катастроф та інших надзвичайних подій. Зокрема, під час надзвичайних ситуацій діти часто переживають страх, тривогу, стрес, що може впливати на їх психічне здоров'я та розвиток. Педагоги мають володіти навичками, щоб розпізнати ці стани та допомогти дітям адаптуватися і стабілізуватися. В умовах надзвичайних ситуацій важливо не лише підтримувати дітей, але й допомагати батькам, які самі можуть відчувати труднощі та потребувати порад, підтримки у вихованні дітей у кризових умовах. Професійна діяльність в стресових умовах може призвести до психологічного вигорання серед педагогів. Запропонована Програма спрямована на допомогу педагогічним працівникам щодо збереження їхньої професійної мотивації, аналізу ресурсів для підтримки себе та своїх колег.

Отже, програма підвищення кваліфікації з питань психолого-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу є необхідним інструментом для забезпечення якості освіти та емоційного благополуччя всіх учасників освітнього процесу в умовах кризових ситуацій.

У воєнний час особливо важливо, щоб дорослі об'єднували зусилля для захисту дітей від насильства, принижень та забезпечували їх доступ до якісної освіти, підтримували розвиток природних життєвих навичок. Заклади освіти повинні бути комфортним і безпечним простором, де дітей розуміють і підтримують. Саме в такому середовищі діти вчаться взаємодіяти з іншими, спілкуватися з однолітками та дорослими.

У зв'язку з цим постає потреба у набутті педагогічними працівниками закладів загальної середньої освіти компетентностей щодо надання психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах надзвичайної ситуації, зокрема пов'язаної із розгортанням воєнних дій на території України.

Програма розроблена згідно з положеннями чинного законодавства України (Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю; закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Державний стандарт базової середньої освіти в Україні).

Мета освітньої програми: формування та вдосконалення загальних і

професійних компетентностей педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, сприятливого й інклюзивного освітнього середовища, а також для забезпечення психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в кризових умовах, зокрема в умовах воєнних дій.

Основні завдання програми:

активізувати розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти з питань психолого-педагогічної підтримки дітей, батьків та педагогів для ефективного виконання своїх обов'язків в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема під час воєнних дій;

формування навички психологічної стійкості педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти для вміння управляти власними емоційними станами та надавати підтримку дітям у подоланні тривоги, страху та інших емоційних проявів під час надзвичайних ситуацій;

навчити педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти надавати консультативну допомогу батькам, підтримуючи їх у кризових умовах і сприяючи розвитку конструктивних взаємодій з дітьми;

удосконалити вміння добирати ефективні форми, методи та практики для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища та надання психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- вікових та індивідуальних особливостей дітей шкільного віку.
- методів створення емоційно безпечного та сприятливого середовища для розвитку дітей;
- принципів індивідуального підходу до кожної дитини;
- особливостей організації ефективної комунікації з батьками для створення партнерської моделі виховання дітей шкільного віку;

Уміння:

- враховувати індивідуальні потреби та інтереси дітей, адаптуючи освітні програми до їхніх особливостей;
- ефективно комунікувати з дітьми, батьками та колегами;
- забезпечувати ефективну співпрацю та командну роботу з колегами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу для досягнення спільних цілей;
- створювати інклюзивне середовище, де кожна дитина, незалежно від особливостей розвитку, відчуває себе частиною колективу;

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- інклюзія та безбар'єрність;
- партнерство з батьками та громадою;
- професійна етика, рефлексія та саморозвиток.

Укладачі програми	Галина Іванівна Слободяник , старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»; Леся Василівна Шелест , доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації «Психічне здоров'я для України» для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти
Мета програми	Мета формування та вдосконалення загальних і професійних навичок педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, сприятливого й інклюзивного освітнього середовища, а також для забезпечення психолого-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу в кризових умовах, зокрема в умовах воєнних дій
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти
Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	15 год / 0,5 ЄКТС (14 аудиторних годин, 1 годин – самостійна робота)
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05. Професійні компетентності: А1 Прогностична (А1.1); А2 Організаційна (А2.1, А2.3, А2.4); А3 Оцінювально-аналітична (А3.2); А.4 Предметно-методична (А4.1); Б1 Здоров'язбережувальна (Б1.2); В1 Психо-емоційна (В1.1, В1.2); В2 Педагогічне партнерство (В2.1, В2.2, В2.3); В3 Морально-етична (В3.1); Г1 Здатність до навчання впродовж життя (Г1.1, Г1.2); Г2 Інформаційно-комунікаційна (Г2.1, Г2.2, Г2.3)
Строки виконання програми	Календарний рік
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Сертифікат про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Зміст програми

№ з/п	Назва та зміст навчального модуля	Всього годин	Аудиторні			
			Лекції	Семінари	Практичні	Самостійна робота
1.	Вступ до теми «Психічне здоров'я». Вплив війни на дітей та дорослих	2	2	–	–	–
2.	Алгоритм першого реагування при взаємодії з людьми з психічними розладами	2	–	–	2	–
3.	Підтримка осіб з інтелектуальними порушеннями	2	–	–	2	–
4.	РАС та РДУГ: взаємодія та розуміння	2	–	–	2	–
5.	Депресивні та елімінаційні розлади, сепараційна та соціальна тривога, ПТСР, фобії – валідація, скерування	2	–	–	2	–
6.	Створення безпечного освітнього середовища в умовах закладу загальної середньої освіти	2	2	–		–
7.	Базові підходи до надання першої психологічної допомоги у роботі педагога	1	–	–	2	1
		15	4		10	1

Тема 1. Вплив війни на дітей та дорослих

Основні форми впливу війни на психічне здоров'я. Вплив війни на дітей. Реакції дітей різного віку на війну. Вплив війни на дорослих. Емоційне та психічне здоров'я дорослих. Соціальні та економічні наслідки війни для суспільства. Методи підтримки дітей та дорослих у період війни. Психологічні техніки для зниження тривожності.

Тема 2. Алгоритм першого реагування при взаємодії з людьми з психічними розладами

Ключові принципи та алгоритми, що забезпечують ефективне й безпечне спілкування з людьми, які мають психічні розлади. Основи психічного здоров'я, особливості поведінкових реакцій таких людей та практичні стратегії для забезпечення спокійної і підтримуючої комунікації. Етапи першого контакту, оцінка ситуації, встановлення взаєморозуміння, методи заспокоєння, дії під час кризових ситуацій.

Тема 3. Підтримка осіб з інтелектуальними порушеннями

Сучасні підходи до побудови взаємовідносин та ефективної підтримки осіб з інтелектуальними порушеннями, які включають спектр методик, що сприяють соціалізації, інтеграції та покращенню якості життя таких людей. Основні характеристики інтелектуальних порушень, їх вплив на повсякденне життя та

взаємодію з оточуючими. Етичні принципи, що забезпечують повагу та індивідуальний підхід, методи комунікації, адаптації середовища та розвитку соціальних навичок. Формування емпатії та компетенцій для надання ефективної підтримки у різних сферах життя.

Тема 4. РАС та РДУГ: взаємодія та розуміння

Особливості людей з розладами аутистичного спектра (РАС) та розладами дефіциту уваги з гіперактивністю (РДУГ), методи ефективної взаємодії та підтримки. Основні прояви цих розладів, специфіка поведінкових реакцій, труднощі, з якими стикаються люди з РАС і РДУГ у повсякденному житті, методи комунікації, що сприяють взаєморозумінню та адаптації. Практичні рекомендації для створення безпечного та комфортного середовища, яке допомагає таким людям реалізовувати свій потенціал та покращувати якість життя. Навички емпатійної та конструктивної взаємодії.

Тема 5. Депресивні та елімінаційні розлади, сепараційна та соціальна тривога, ПТСР, фобії – валідизація, скерування

Основні аспекти розуміння і підтримки людей, які страждають від депресивних та елімінаційних розладів, сепараційної та соціальної тривоги, посттравматичного стресового розладу (ПТСР), а також різних форм фобій. Процеси валідизації – прийняття та підтвердження почуттів та переживань людини, скерування до відповідних фахівців та служб підтримки. Практичні підходи до побудови довірливих стосунків, методи ненав'язливого сприяння саморефлексії, способи пом'якшення тривожних станів у процесі комунікації. Емпатія, спокійний супровід та правильна оцінка ризиків для забезпечення безпеки та ефективного надання допомоги.

Тема 6. Створення безпечного освітнього середовища в умовах закладу дошкільної освіти.

Визначення поняття «безпечне освітнє середовище» в умовах дошкільної освіти. Фізична безпека у закладі дошкільної освіти. Психологічна безпека в освітньому середовищі. Здоров'я та безпека дітей. Підготовка персоналу та взаємодія з батьками. Використання сучасних технологій у забезпеченні безпеки.

Тема 7. Базові підходи до надання першої психологічної допомоги у роботі педагога

Поняття про першу психологічну допомогу. Мета і завдання першої психологічної допомоги. Ключові принципи роботи з дітьми в стані дистресу. Види допомоги, яких потребують діти. Врахування вікових та особистісних відмінностей у роботі з дітьми.

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні ознаки стресу та емоційних розладів у дітей, батьків і педагогічних працівників.
2. Стратегії психолого-педагогічної підтримки, які можуть бути ефективними для дітей дошкільного віку в умовах кризових ситуацій, зокрема в під час воєнних дій.
3. Організація психологічної підтримки для батьків, в умовах пов'язаних з надзвичайними ситуаціями.
4. Методи допомоги дітям і педагогам у подоланні стресу та тривоги.
5. Забезпечення безпечного і здорового середовища в умовах надзвичайних ситуацій.
6. Створення ефективної системи взаємодії між педагогами, батьками та дітьми для надання психологічної підтримки.

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Універсальний тренінг з психічного здоров'я <https://www.mh4u.in.ua/hochu-dopomogty-blyzkym/pershadopomoga-lyudyam-shho-mayut-skladnoshhiz-psyhichnym-zdorov'iam-5-prostyh-kroki-vyaki-mozhut-zminyty-yakist-zhyttya/>
2. Безпечне освітнє середовище закладу освіти: нові виміри безпеки. URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim> (дата звернення: 25.03.2024).
3. Глушко О., Джурило А., Кравченко С. та ін. Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти: оглядове видання / за заг. ред. О. Локшиної, О. Топузова. Нац. акад. пед. наук, Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Пед. Думка. 2022. 66 с. URL: <https://is.gd/b1dG3X> (дата звернення: 25.03.2024).
4. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі: Указ Президента України від 25.05.2022 № 195/2020. URL: <https://is.gd/VAZWJ0> (дата звернення: 25.03.2024).
5. Психічне здоров'я особистості: підручник для вищих навчальних закладів / С.Д. Максименко, Я.В. Руденко, А.М. Кушнерьова, В.М. Невмержицький. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 438 с
6. American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)
7. Програма 7П задля психічного здоров'я дітей та молоді https://www.mh4u.in.ua/wpcontent/uploads/2020/07/7p_broshura_2020.pdf
8. Шкільний курс з психічного здоров'я у старшій школі <https://mentalhealthliteracy.org/product/mental-health-high-schoolcurriculum/>